

A kolozsvári vérnász utóhangja 1594-ben.

— Szilvássy Boldizsár birtokai eladományozása. —

Erdély fejedelemskori történetének egyik legborzadályosabb epizódja az a kolozsvári politikai gyilkosság, midőn a zsarnok Báthory Zsigmond rokonait, nevelőit, első tanácsosait lefejezteti Kolozsvár piacán 1594. aug. 30-án. Az elfogottak egyike volt Szilvássy Boldizsár is, a ki ugyan életére nézve kegyelmet kapott, de ő is, mint a többiek, minden vagyonától megfosztatott. Szilvássy Boldizsárnak Kolozsvár közelében a tordam. hegyvidéken voltak birtokai, melyeket aztán (Szilvás, Csürellye, Szelicse falvakban) Báthory Zsigmond, ekkor nagybefolyású kegyenceze az új kancellár Jósika István közbenjárására Füzy Gergelynének, Szinyei Eufrozinának, a kancellár anyósának adományozta.

Az erről szóló adomány-levél eredeti példánya nemrég került napvilágra s történeti érdekességénél fogva kivonatát ide iktatjuk, magyar fordításban:

Mi Báthory Zsigmond, Erdély fejedelme stb. adjuk emlékezetül, hogy nagys. Josica István kancellárunk és tanácsosunk közbenjárására, anyósa nemzetes Szinyei (Zinicy) Eufrozina asszony, tek. Füzy (Füzÿ) Gergelyné felesége érdekében, ennek adományozzuk *Szilvás* falu birtokát az ottani nemesi curiával, továbbá a *Csürellye* (Chÿwrellie) és *Szelece* (Zelechÿe) falvakban lévő birtokokat, Tordavármegyében, melyek a Szilvássy Boldizsaré, néhai Szilvási Keszeliczki (Keszeliczki)¹ Imre fiáé voltak, de melyeket felségsértés és hűtlenség miatt összes birtokaival együtt elvesztett, azért, mert midőn az elmúlt napokban némelyek tanácsosaink és a főnemesek közül, kik b. e. atyánk és a mi jótéményeink, tisztségeink és adományaink által emelkedtek fel, hirtelen való féktelenség által elragadtatva (repertina insolentia correpti), személyünk és méltóságunk ellen összeesküdtek, hogy minket országunkból és székünk-ből elküldjenek, vagy hogy ha az kívánságunk szerint nem sikerülne, csalárdsággal megejtsenek és életünktől megfosszanak; mi azonban ezt megtudván, kevés hívünk kíséretében, életünk megtartása okából, Kővár várába vonúltunk: Szilvássy Boldizsár is, kit mi kegyeinkkel halmoztunk el, azokról és köteles hűségéről megfeledezve, nemesak egyetértett az összeesküvőkkel, hanem Kővárra

¹ Ebből kitünik az is, hogy a Szilvássynak eredeti neve *Keszeliczki* volt s nem *Cseszeliczki*, mint több történeti munkába olvassuk; így Bethlen Farkasnál is (Hist. de rebus Trans. III. 466 l.) „Balthasar *Cseszeliczki* de Szilvás, acris ingenii juvenis.“

utazásunk és az országban tartózkodásunk alatt, a mi méltóságunk és tekintélyünk ellen a többi hűtlennel új fejedelem választásáról tanácskozott titokban és életünkre leleselkedett; a mivel felségsértést követett el, hűtlenségi perbe fogatott és összes birtokai elvesztésére ítéltetett, melyek így ránk s a mi adományozásunk alá szállottak. Mindazon jogokat tehát, melyek az említett falvak és nemesi udvarház iránt minket illetnek, összes hozzátartozandóikkal együtt adjuk és adományozzuk az említett *Szinyei Eufrozina* asszonynak és utódainak.

Kelt Gyulafehérvárt, 1594. nov. 26-án.

Sigismundus m. p.

(p. h.)

Stephanus Josica,
cancell.

(Eredetije jelenleg Pálmay József úr adományából Szádeczky Lajos gyűjteményében.)

Ez adomány-levélnek köztörténeti érdekessége abban áll, hogy feltünteti, miként fogta fel a fejedelem és beszéli el kanczellárja ez összeesküvés történetét. Ez érdekes adomány-levélben az ő tanúságtételük szólal meg. Nyilvánvaló, hogy az adomány-levelet a közbenjáró és aláíró Jósika István fogalmazta, a ki a kanczellárságot a szintén akkor megöletett Kovaesóczy Farkas után nyerte el. Jósikának az egykorúak (főkép Szamosközi István történetíró) tanúsága szerint része volt a Kovaesóczy kanczellár megöletésében; ez adománylevelével bizonyítja, hogy része volt a gazdag prédában is. Ő maga ugyan nem sokáig élvezhette az anyósa révén szerzett jószágokat, mert 3 év múlva (1597.) ugyanesak Báthory Zsigmond által megöletett; de az ebben emlegetett birtokok, — ha nem eszünk — máig is a Jósika-család szomszédos magyar-fenesi uradalmához tartoznak.

Sz. I.

Új könyvek.

A „**Székely Congressus**“—ról, mely Csík-Tusnádon f. é. aug. 28—30-án tartatott, az Országos Magyar Gazdasági egyesület a m. k. földművelésügyi miniszter támogatásával egy vaskos kötetet adott ki. (Budapest 8-adr. 696 l.), a mely felöleli a congressus összes munkálatait, az előadók jelentéseit, a javaslatokat, határozatokat stb. Tudományos jellegű munka egy van közöttük: *Szádeczky* Lajos tanulmánya „a székelyek történelmi intézményeiről“, mely a congressus megnyitó ülésén olvastatott fel; a többi dolgozatok a gyakorlati élet terén mozognak s arra vannak hivatva, hogy kijelöljék az irányt és módokat a székelység és Székelyföld felvirágoztatására.